

Szakács Attila – Szakács Zsolt

Startup megoldások a termékfelelősség, az agribusiness és a biztosítás területén

Szakács, Attila – Szakács, Zsolt:

Start-up Solutions in the Field of Product Liability, Insurance, and Agribusiness

Many companies do not realise even today that the acquisition of adequate insurance cover has become a separate profession. The largest companies employ a special, so-called 'risk manager', who has extensive expertise and considerable experience on the basis of which he considers, analyses, compares various options and makes decisions bearing in mind the interests of his company. The three quarters of agricultural products are semi-finished products or processed food products; therefore the Product Liability Act can be interpreted more easily in the case of agricultural products. I am convinced that preference is given to those companies and products that meet the strict criteria and have been given a clean product certification, which means that they are pollution-free products and have a product liability insurance.

Keywords: environment, product liability, start-up, insurance, ISO 14000

ÁTTEKINTÉS

Számos vállalat nem méri fel még napjainkban sem, hogy a megfelelő biztosítási védelem megszerzése külön szakmává vált. A legnagyobb cégek már külön, ún. risk managert alkalmaznak, aki mélyen és alaposan nagy jogi és biztosítási szakértelemmel, tapasztalattal informálódik, mérlegel, elemez, összevet, s ez alapján dönt a cége érdekeit elsődlegesen szem előtt tartva. A **mezőgazdasági termékeknek** már háromnegyede félkész, illetve feldolgozott élelmiszer, aminek köszönhetően a mezőgazdasági termékeknel is egyre nagyobb mértékben értelmezhetővé válik a Termékfelelősségi törvény.

Meggyőződés, hogy előnyben részesülnek azok a vállalatok és termékek, amelyek megfelelnek a szigorú feltételeknek, termékeik pedig megkapták a környezetszennyezéstől mentes, termékfelelősség-biztosítással rendelkező, tiszta termék tanúsítványát.

KULCSSZAVAK: környezet, termékfelelősség, startup, biztosítás, ISO 14000

1. A TERMÉKFELELŐSSÉG BIZTOSÍTÁS (TF.)

A mezőgazdaság társadalomgazdasági beilleszkedésének és gazdasági értékeinek változásai jelentik, hogy a hagyományos szerepmegítélés napjainkig lényegesen változott. Az élelmiszer-gazdasági és az agráriumi megközelítés már eleve kizárja a nyersanyagtermelés alapú megközelítést. A nemzetgazdasági ráfordítás- és eredménymutatókhoz viszonyított arányok jó része eleve csak az élelmiszertermelés egészségnek viszonylatában értékelhető. A **mezőgazdasági termékeknek** ugyanis már háromnegyede félkész, illetve feldolgozott élelmiszer (VILLÁNYI – VASA 2008).

A első komoly kérdés: A termékfelelősség, mint jogintézmény a mezőgazdasági termékekre mikor értelmezhető? A törvényből kiderül, hogy feldolgozás első lépésétől már kiterjed rá.

A termékfelelősségből származó kockázat előre nem látható, tervezésbe nehezen beállítható, nagy kockázatára való tekintettel egyre általánosabb körben terjed a termékfelelősségből származó kockázatok biztosítása. Különösen

általános ez a biztosítás azokban az országokban (Kanada, USA), amelyekben a termékfelelősség szigorú rendszere már hosszabb ideje érvényesül.

A termékfelelősség kockázatának biztosítással történő fedezete egyre nélkülözhetetlenebb, mely ügylet megkötéséhez igen fontos a biztosítási intézménynek az ismerete, melynek okai a következők:

- A biztosító társaság az ügyfelekkel kötött szerződésekből nyereségre törekszik. E célból a nagy számok elvét alkalmazza, valamint alaposan és reálisan felméri, a kockázatokat mielőtt szerződik. A biztosító társaság a lehető legtöbbet akar megtudni a biztosítandó termékben rejlő veszélyekről, a termék jellemzőiről, környezetszennyezési képességeiről, még az esetleges helytelen használat következményeiről is.
- Egy-egy biztosítási ügylet esetén nagy pénz forog kockán. A termékfelelősség viszonylag még mindig kevésbé ismert terület, a szakjogászok még a jogi megítélés egységesítésén fáradoznak.

Számos vállalat nem méri fel, hogy a megfelelő biztosítási védelem megszerzése külön szakmává vált. A legnagyobb cégek már külön, ún.: **risk manager** alkalmaznak e célból, aki ellentétben azzal a gyakorlattal, hogy egyszerűen kiválassza a listáról a legjobbnak tűnő biztosítási ajánlatot, mélyen és alaposan nagy jogi és biztosítási szakértelemmel, tapasztalattal informálódik, elemez, s ez alapján dönt a cége érdekeit szem előtt tartva.

2. RISK MANAGEMENT

A risk management az alábbi négy alaptervénységből tevődik össze :

- **Kockázatmeghatározás**

Például egy vakcina kifejlesztésekor meg kell határozni a szóba jöhető fő kockázatokat, amelyek ez esetben a következők lehetnek: a vakcina nem nyújt védelmet; az oltás maga okoz betegséget; az oltás bár véd, de átmeneti mellékhatásokat okoz; az oltás átmeneti mellékhatásokat okoz, és nem véd; az oltás tartós mellékhatásokkal jár.

- **Kockázatértékelés**

Milyen mértékű a kockázat? Mennyi lehet az ebből eredő veszteség? Egyáltalán érdemes-e gyártani, forgalmazni a terméket?

- **A kockázat elhárítása, vagy minimalizálása**

Ide tartozik: gyakorlati intézkedések a termékben, forgalmazásban (pl.: más anyag használata, tájékoztatás).

- **Kockázat vállalása, vagy átruházása**

Ez tulajdonképpen nem más, mint döntéshozatal arról, hogy érdemes-e biztosítást kötni, s ha igen, milyen.

Ma már nem lehetséges sikeres gazdálkodási tevékenység a viselt kockázatok ismerete és az ellenük való védekezés nélkül. A fel nem ismert, vagy nem helyesen kezelt kockázatok következményei a gazdálkodó egységek eredményes működését jelentősen befolyásolhatják, szélsőséges esetben azonban létükben is fenyegethetik a gazdálkodókat. Vállalataink gyakran az egyes kockázatok felmerülését túl későn érzékelik, amikor már azok biztosítással való kivédése vagy nem is lehetséges, vagy pedig az már jóval jelentősebb költséggel jár. Ezért egyre sürgetőbb feladat, hogy a risk management tevékenység, illetve a biztosítási politika alkalmazása vállalataink gazdálkodásában, irányításában tudatosan és hatékonyan jelenjen meg.

3. TERMÉKFELELŐSSÉGBŐL

SZÁRMAZÓ KOCKÁZATOK CSÖKKENTÉSE

A termékfelelősségből származó kockázatok csökkentése érdekében tett intézkedések kiterjednek (SZAKÁCS, 2004):

- a termék tervezésére,
- a prototípus tesztelésére,
- a termék műszaki dokumentációinak gondos alaki és tartalmi összeállítására,
- a már kibocsátott termékek folyamatos nyomon követésére, és az ezzel összefüggő veszélyelhárító intézkedések megtételére,
- a sorozatgyártás megfelelő minőségi ellenőrzésére.

A Tf. mint jogintézmény nem jelent olyan problémát, amelyet nem lehet elviselhető szintű kockázati mértékre csökkenteni. Ezek az intézkedések kétirányúak:

- Egyfelől bizonyos óvintézkedések szükségese a termék biztonságával és forgalmazásával kapcsolatban,
- Másfelől a növekvő, súlyos igényekre figyelemmel biztosítási fedezetre van szükség.

Vannak intézkedések, amelyek megteremtik a Tf. biztosításának előfeltételeit, azonban azt nem helyettesítik:

- termék kockázat elemzése
- milyen a "biztosítási" filozófia (ISO 9000, 14000, Környezet)
- forgalmazás, szerviz, szaktanácsadás ... (MAGDA, 1997)

4. A TERMÉKFELELŐSÉGI

BIZTOSÍTÁS MAGYARORSZÁGON

A termékfelelősségi biztosítás a magyarországi gazdálkodási viszonyok között több szempontból is kiemelkedő fontosságú:

- A magyarországi adózási szabályok nem teszik lehetővé az adóztalan nyereség jelentős hányadának kockázati alapként történő elkülönítését. Ezért a termék-előállító vállalatok erőteljesen törekednek biztosítási fedezetre mivel viszonylag jelentős számú megalapozatlan és megalapozott kárigénnyel is kell szembenéznük a gyártóknak.
- Az ilyen jellegű igényekkel szemben természetesen szakszerűen és hatékonyan kell a termék előállítójának védekeznie. Ez a védekezés azonban nem jelentheti olyan anyagi terhek felmerülését, amelyek a magyarországi gazdálkodási szabályok mellett nem ellentételezhetők.
- Biztosításra, mint fedezetre tehát megbízható, jó minőségű termékek esetében is szükség van, sőt a biztosítók általában csak bizonyos minőségi szintet elérő termékeket fogadnak el.
- A biztosítók a termékfelelősségi biztosítás vállalása előtt általában vizsgálják a biztosítási igénnyel jelentkező termék-előállító

gyártását különösen pedig a gyártásban érvényesülő minőségbiztosítási programot.

- A magyarországi gyakorlatban még az is előfordul, hogy egyes biztosítók jelentős díjkedvezmény nyújtásával kívánják érdekelte tenni a gyártókat gyártásuk valamilyen – a biztosító számára garanciát jelentő – a vizsgáló-tanácsadó szervezettel történő felülvizsgálatában, ill. az ezen szervezet által javasolt, termékminőséget elősegítő intézkedések megtételében.

5. A BIZTOSÍTÁSI ÉS SZAKTANÁCSADÁSI

HÁLÓZAT KÖZTI EGYÜTTMŰKÖDÉSI LEHETŐSÉGEK

Napjainkra egyre gyorsuló világunkban a technikai és informatikai fejlődés, az új eredmények megismerése és alkalmazása, a gazdasági és piaci folyamatok felgyorsulása és változása egyre inkább a tudásalapú gazdaságra helyezi a hangsúlyt. Itt a termelő és szolgáltató tevékenység eredményessége nagyban függ az alkalmazkodóképességétől, amit elsősorban a termelő ismereteinek mennyisége és minősége határoz meg (BERDE, 2003). Felmérések, kutatások (TÓTH, 2002; HAMZA – TÓTH, 2006; DORGAI et al., 2008) és a statisztikai adatok is kedvezőtlen képet festenek a hazai egyéni termelők szakmai felkészültségéről. Több kutatás (KAPRONCZAI et al., 2005; SZÉKELY – PÁLINKÁS, 2007; SZÉKELY – HALÁSZ, 2010) számol be arról, hogy a hazai gazdálkodók jelentős része a kedvezőtlen statisztika ellenére elégedett felkészültségével, és – főleg anyagi forráshiánnyal indokolva – csak kevesen képezik magukat folyamatosan. Nem csoda, hogy az új támogatott biztosítási lehetőséget az első évben 2012-ben elég korlátozottan vették igénybe.

A felelősségbiztosítás - mint minden más biztosítás - a károsult védelmét tűzte ki célul; ugyanakkor viszont úgy kell megszervezni, hogy ne váltsa fel azoknak a személyes felelősségét, akik jogellenes cselekményükkel kárt okoznak.

Kívánatos tehát, hogy a visszereseti jogosultság fokozottabban szerepeljen a biztosítási jogban, mint ez idáig, mégpedig elsősorban azokkal szemben, akik a károkozásban vétkesek. Továbbá kívánatos az is, hogy a kármegelőzés - prevenció - elvei, a kárelhárítás érdekében még nagyobb hangsúllyal kerüljenek alkalmazásra, mint ahogy azt SZAKÁCS (2004) is kifejtette.

**Biztosítói részvétel
területei a kármegelőzésben:**

- kármegelőzési előírások betartása, ill. ennek az ellenőrzése (szankcionálása egy esetleges kárrendezésnél),
- a kármegelőzés pénzügyi támogatása díjkezdvezményekkel, ill. be nem tartásának "büntetése" pótdíjakkal,
- közvetlen kármegelőző intézkedésként működtetett eszközök (időjárás figyelő szolgálat, jéghelhárítás),
- károk kutatásának ösztönzése,
- kármegelőzési szaktanácsadói tevékenység (ami az agrár szaktanácsadói hálózat részeként működhetne).

SZENDRŐ és mtsai (1997) már korábban is utaltak arra és SZAKÁCS (2004) megerősítette azt, hogy amennyiben nem áll fel az állami szaktanácsadási szolgálat, azonnal meg kell bízni ezzel a nemzetgazdasági feladattal egy intézményt, a szükséges anyagi eszközök hozzárendelésével. Ez sajnos csak napjainkra kezd megerősödni.

Kell az újfajta szakmai segítség. Átalakult a szaktanácsadási rendszer, kidolgozásra került a szaktanácsadókra vonatkozó minőségbiztosítási és felelősségbiztosítási követelmények. Pont egy éve 2012 áprilisában V. Németh Zsolt államtitkár és Mezőszentgyörgyi Dávid főigazgató jelentette be a következőket: új névvel, bővülő feladatkörrel folytatja munkáját a Nemzeti Agrárszaktanácsadási, Képzési és Vidékfejlesztési Intézetként (NAKVI) a VM Vidékfejlesztési, Képzési és Szaktanácsadási Intézete (VKSZI).

A NAKVI felel többek között az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap társfinanszírozásában megvalósuló Nemzeti Vidékfejlesztési Program (NVP) végrehajtásáért, intézkedéseire szakmai, módszertani és tájékoztatósi háttérrel nyújt. Az intézet emellett összehangolja a hazai és európai uniós vidékfejlesztési programok monitoring és tervezési feladatait, ellátja a projektek megvalósítására közzétett felhívásokkal kapcsolatos feladatokat, pályázati rendszert működtet és ellenőrzi a megvalósítást. A *Vidékfejlesztési Minisztérium munkatársai azon dolgoznak, hogy a rendszer minél egyszerűbbé váljon, amelyhez módszeresen felülvizsgálják az Európai Unió támogatási rendszereit.* Ezzel egyidőben fontos a hatékony szaktanácsadási hálózat további építése és működtetése is, amely egyrészt technikai segítséget nyújt, másrészt az egyes gazdálkodóknak eredményes szaktanácsadást biztosít.

2004-ben fogalmaztam meg javaslatomat ahol egy a biztosítókkal egyeztetve - olyan plusz közös alap létrehozását vizionáltam, ahová a biztosítói, állami, ill. akár gazdálkodói befizetések is megtörténhetnek. Többé-kevésbé történt előrelépés ezen ügyekben is. Az EU támogatások és különböző alapok segítségével az egyik legfontosabb feladat az információs rendszer korszerűsítése is elérhető közelségbe juthat. Az EU-hoz való csatlakozást követően nyilvántartási rendszerünket három vonatkozásban is alakítani kellett:

- szakmai, tartalmi területen,
- az adatgyűjtési kör és fegyelem területén
- a nyújtott szolgáltatások és hozzáférhetőségük területén

A szolgáltatások körét tehát a biztosítási tanácsadói tevékenység beiktatásával feltétlenül lehet emelni. A hozzáférhetőség területén is nagy előrelépés lenne tapasztalható, mivel a biztosítói fiók hálózat, ill. az ott dolgozó mezőgazdasági szakértők Magyarország egész területén jelen vannak. A biztosítók külföldi tulaj-

donosi szerkezetének köszönhetően a nemzetközi tapasztalatok is hasznosíthatóvá válnának. Egyúttal a megfelelő adatgyűjtés és szakmaiság is megvalósulhat miután a biztosítóknak széles ügyfél körük van, ahol a "partnerek" bíznak egymásban (SZAKÁCS, 2004). ENESE (1997) szerint "a szaktanácsadó nem felügyelő, ill. nem ellenőr, nem lehet az állami adminisztráció kinyújtott csábjá. Nem polihisztor, hanem sajátos szakmai és kommunikációs tevékenységre kiképzett specialista.

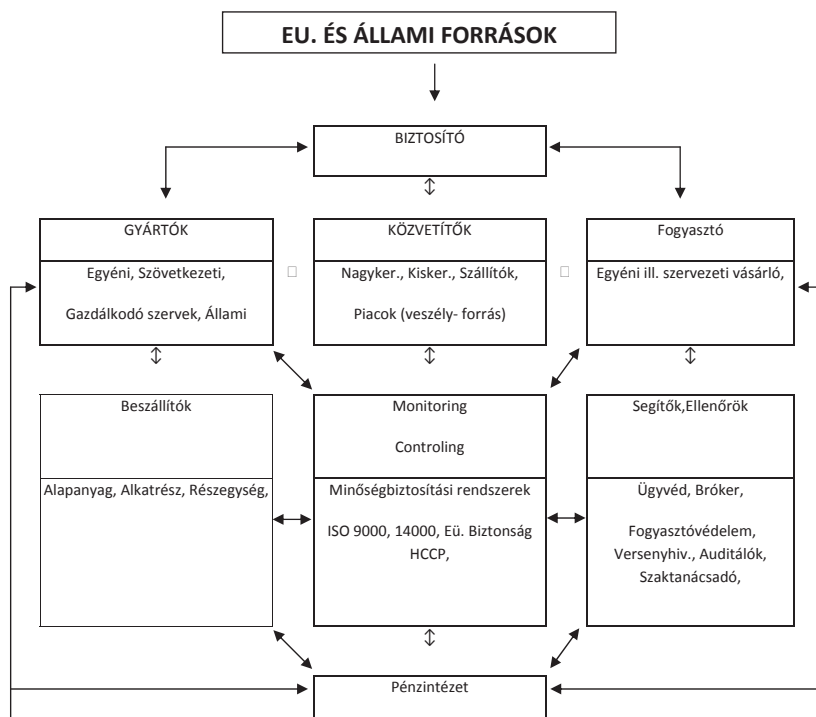
A szaktanácsadásnál az információ nyújtás főbb területei a következők lehetnek:

- információk a beszerzés - termelés - szolgáltatás - értékesítés területeiről,
- technikai-műszaki-technológiai információk,

- szervezési információk,
- ökonómiai információk.

A tudomány és az annak eredményeit elterjesztő szaktanácsadás egyik fontos feladata még, hogy segítse elő a korszerű stratégiai tervezési módszerek, valamint az erre épülő stratégiai menedzsment koncepció minél szélesebb körű felhasználását az agrárágazat minden területén (SZÉKELY, 2000). Fontos az élelmiszeripari vállalatok stratégiai lehetőségeinek további kutatásai (SARUDI Cs. - LAKNER Z. 2003). A világ mezőgazdasági piacainak kritikus helyzete sok agrár-országot arra a lépésre késztetett, hogy a mezőgazdasági termékek értékesítését rendszeresen támogassa. Így jöttek létre az alapvetően állami támogatású közösségi marketing szervezetek (LEHOTA, 2001).

1. ábra. Piaci szereplők kapcsolódása vertikálisan és horizontálisan a felelősségbiztosítókhoz és az állami támogatáshoz.

6. PIACI SZEREPLŐK"IGÉNYEI" ÉS A FELELŐSSÉGBIZTOSÍTÁSOK

Munkám során főként a vállalati igények megismerésére, működésük megértésére matematikai statisztikai módszereket alkalmaztam, reprezentatív mintán elvégzett kérdőíves felmérés értékelésével. Megállapítható volt, hogy relevánsan azon vállaltoknál figyelhető meg a különböző felelősség biztosítások igénye, ahol

ISO rendszereket alkalmaznak, export irányú a termelés, külföldi érdekeltség 50% vagy e fölötti valamint a tevékenységi kör szerint az iparba sorolható. Együttműködést, támogatások igénybevételét valamint az összefüggéseket az 1. sz. ábrán szemléltetem mely a 2004 doktori munkám továbbfejlesztése.

IRODALOMJEGYZÉK

- BERDE Cs. (2003): Az emberi erőforrás gazdálkodás vezetési kérdései a mezőgazdaságban. Debreceni Egyetem Agrártudományi Centrum, 9 p.
- DORGAI L. (szerk., 2008): A közvetlen támogatások feltételezett leépítésének társadalmi-, gazdasági- és környezeti hatásai (első megközelítés). AKI tanulmányok, 6. sz., 134 p.
- ENESE L. (1997): A mezőgazdasági szaktanácsadásról. Gazdálkodás, 4.sz. 68-71. p.
- HAMZA E. –TÓTH E. (2006): Az egyéni gazdaságok eltartó-képessége, megélhetésben betöltött szerepe. AKI tanulmányok, 2. sz. 137 p.
- ILLÉS B. Cs. - MÁRKI J. (1999): A hazai biztosítási intézményrendszer problémái és fejlesztésének lehetőségei. VISION-2000 II. „Az intézményrendszer helyzete és fejlesztése az agrárgazdaságban, az EU-csatlakozás tükrében” című tudományos konferencia kiadványa, I. kötet, Gödöllő, 176-191.p.
- KAPRONCZAI I. (szerk., 2005): A mezőgazdasági termelők alkalmazkodóképességének jellemzői (gazdálkodói válaszok időszerű kérdésekre. AKI tanulmányok, 6. sz. 207 p.
- LEHOTA J. (1999): A piaci intézményrendszer, szervezet, szerepe és funkciói. VISION-2000 II. „Az intézményrendszer helyzete és fejlesztése az agrárgazdaságban, az EU-csatlakozás tükrében” című tudományos konferencia kiadványa, I. kötet, Gödöllő, 2-16. p.
- LEHOTA J. (2001) Marketingkutatás az agrárgazdaságban. Budapest. Mezőgazda Kiadó, 233-236 p.
- MAGDA S. (1997): Kutatás és műszaki fejlesztés, oktatás és szaktanácsadás. Gazdálkodás, 6.sz. 71-78. p.
- SARUDI Cs. – LAKNER Z. (2003): Contradictions and dilemma sin development of Hungarian food Chain. Acta Agraria Kaposvariensis, Kaposvári Állattudományi Kar, 51-63. p
- SOLTÉSZ M. (2000): Szaktanácsadás az agrárgazdaságban II.Gazdálkodás,2.sz..17-27p
- SZAKÁCS A. (1996): Termékfelelősség, biztosítás, minőség. XXXVIII. GEORGIKON NAPOK, Keszthely, Pannon Agrártudományi Egyetem
- SZAKÁCS A. - PAPP J. - KOMÁROMI N. (2000): Termékfelelősség és minőség - biztosítás kapcsolatában rejülő lehetőségek az agribusines területén. Vision 2000 Tudományos Napok, SZIE. Gödöllő, 358-365 p.
- SZAKÁCS A. (2004): Termékfelelősség és biztosítása, SZIE Ph.D értekezés
- SZENDRŐ P. és MTSAI. (1997): A minőség dimenziói az agrárgazdaságban. Gazdálkodás, " AGRO-21" Füzetek 13. sz. 87-107.p.
- SZÉKELY Cs. (2000): Gondolatok az agrárvállalkozások stratégiai tervezéséről
- SZÉKELY E. – HALÁSZ P. (2010): a mezőgazdasági tanácsadás intézményi feltételei és működési tapasztalatai. Agrárgazdasági könyvek, AKI, 97 p.
- VARGA Gy. (1997): Az agrárgazdaság és az agrárpolitika helyzete, kérdőjelei és legfőbb teendői az EU csatlakozás tükrében II. Gazdálkodás, 1. sz. 1-10. p.
- VILLÁNYI L. – VASA L. (2008): Agrárgazdaságtan, Szaktudás Kiadó Ház, Bp.